

Prix de Rome 2022 Architectuur – Juryrapport

12 april 2022

Voor het opstellen van de shortlist voor de Prix de Rome Architectuur 2022 heeft de jury 53 geanonimiseerde inzendingen beoordeeld die zijn binnengekomen voor de Open Call: Healing Sites. Aan de kandidaten werd een ruimtelijk statement gevraagd in de vorm van een vrij te interpreteren fysiek object van maximaal 30 x 30 x 30 cm. Dit statement moet de positionering van de kandidaat ten opzichte van het door de jury voorgestelde thema weergeven, de ruimtelijke interpretatie zijn van een zelfgekozen vraagstuk (of vraagstukken) en een bijbehorende site tonen voor de toekomstige ruimtelijke interventie.

De jury was onder de indruk van de overall kwaliteit van de ruimtelijke statements en de bijbehorende teksten. De verzameling aan inzendingen weerspiegelt een scherpe uiteenzetting van de verschillende bezorgdheden van deze jonge generatie ruimtelijk ontwerpers. Tegelijkertijd werd er door de ontwerpers kritisch gereflecteerd op de eigen positie en verantwoordelijkheid, zowel in relatie tot de architectuurdiscipline alsook de bredere actuele maatschappelijke opgaven.

Het totaalbeeld van de inzendingen toont de jury een interessante verscheidenheid van belangrijke sites die tezamen een soort collectieve *Healing Sitemap* van de ruimtelijke nalatenschap van Nederland vormen. Veel voorstellen reageren op de grote maatschappelijke vraagstukken, zoals de relatie tussen mens en niet-mens, natuur en technologie, en economische en sociale omstandigheden. Echter, het totaalbeeld toont ook een aantal blinde vlekken van thema's die niet of nauwelijks aan bod komen. Onderwerpen zoals bijvoorbeeld onderzoek naar de technische aspecten van ons systeemdenken om bepaalde ontstane problemen mogelijk aan de voorzijde al aan te pakken en reflecties op de toenemende rol van een digitaliserende leefomgeving, zag de jury slechts in beperkte mate langskomen. Desondanks waardeert de jury dat kandidaten veel urgente vragen hebben weten te formuleren met een relevante reflectie op de positie die de architect kan innemen bij het adresseren van de desbetreffende *Healing Site*. Tot slot werd door de jury opgemerkt dat de inzendingen veelal nieuwe benaderingen voorstellen, waarbij er gebruik wordt gemaakt van gereedschappen en

methodieken die buiten de traditionele werkmethoden van de architect of ontwerper liggen. Op die manier wordt er gezocht naar nieuwe inzichten voor bestaande complexe situaties, die leiden tot andere benaderingen welke verschillen van de manier waarop er in het verleden door vakgenoten naar dergelijke vraagstukken werd gekeken.

Na een zorgvuldig beraad en gedetailleerde observatie van alle anonieme inzendingen heeft de jury vier voorstellen verkozen om verder uit te werken gedurende de tweede ronde. Voor haar waren deze inzendingen het best in staat om een sterk samenhangende inzending te maken, waarbij een relevante en urgente reactie werd gegeven op het thema, weergegeven in een sterk ruimtelijk statement. Daarbij is telkens een heldere ontwerpmethodologie geformuleerd die is vertaald naar een bijpassende site voor de ruimtelijke interventie, wat op scherpe manier werd overgebracht via zowel beeld als tekst. Met de inzending toonden de shortlist kandidaten tevens hoe een ruimtelijke ontwerpmethodologie nieuwe narratieven kan bieden als kritiek op de huidige tijd. De jury meent ook dat de geselecteerden een interessante verscheidenheid in schaal, onderwerp en wijze van experimenteren vertonen, die de verbreding en verdieping van de ontwerpdiscipline opzoeken. Alles overziend kijkt de jury dan ook uit naar de verdere ontwikkeling van de vier helende praktijken en de resultaten van de tweede ronde. Hieronder staat in willekeurige volgorde de reactie van de jury op de voorstellen:

Arna Mačkić (1988, medeoprichter Studio L A)

‘International Centre for Architectural Disaster’ appelleert aan de verantwoordelijkheid van architecten om de wonden van architectural disasters te genezen door het opzetten van een nieuw instituut. Daarbij ligt de architectonische focus op het herontwerpen van het gebouw waarin momenteel het Joegoslaviëtribunaal zit gehuisvest. Deze plek vormt het centrum van een genezingsproces dat start vanuit de gedachte van herstellende gerechtigheid: een proces gericht op bemiddeling in plaats van berechting. Dit wordt gedaan om de systemen achter de architecturale rampen aan het licht te brengen, een stem te geven aan de gedupeerden, om de schade te herstellen en om toe te werken naar ruimtelijke inzichten die een nieuwe architecturale beweging in gang kan zetten. De jury prees de originele aanpak die door het herontwerpen van een symbolisch gebouw een heel scala aan relevante locaties kan adresseren. Het ruimtelijke statement toont een helder voorstel en de jury was zeer te spreken over de gestructureerde en overtuigende tekst. Deze bood een directe kritiek op de positie die de professe innemt. De jury benoemt dat eigenlijk alle rampen in potentie kunnen worden gezien als ‘architecturale’ rampen. Wat is nodig om een nieuwe wettelijke helende structuur op te zetten en hoe vertaalt zich dit naar een architecturale interventie die op dynamische wijze de dialoog aangaat met de verschillende stakeholders?

Lesia Topolnyk (1989, oprichter StudioSpaceStation en werkzaam bij FABRICations)

‘No Innocent Landscape’ stelt dat de huidige problemen die worden veroorzaakt door menselijke interventie, noodzakelijkerwijs verankerd raken in de lagen van ons landschap. Het mijsdorp Hrabove is hiervan een direct voorbeeld. Deze plek werd door het ongeval met MH17 van het ene op het ander moment van nationaal belang voor Nederland, ongeacht de geografische grenzen en fysieke afstand tot het Nederlandse grondgebied. De jury was onder de indruk van de keuze voor deze site. Deze bevat in haar optiek een overduidelijke relevantie voor het centrale thema van *guilty landscapes* met het opsporen van de verschillende sporen die het krachtenspel op deze locatie blootleggen: van het neerhalen van het vliegtuig tot de illegale mijnwerkzaamheden in de regio. Deze krachtige conceptuele benadering ziet de jury terug in het ruimtelijke statement, dat zowel een sterke artistieke kwaliteit toont door inzet van geluid en beeld, en een gevoeligheid laat zien voor de historische gelaagdheid. De jury onderstreept dat ontwerp kan dienen als ruimtelijke taal om onzichtbare processen te tonen en vragen te stellen over wat een helende aanpak kan zijn voor de toekomst. Hoe kan het voorstel

verder treden dan een autonome artistieke interventie en forensisch onderzoek inzetten om allen die aan deze plek verbonden zijn te kunnen helen?

Studio KIWI: Kim Kool (1989, werkzaam bij Strootman Landschapsarchitecten) en Willemijn van Manen (1989, werkzaam bij ZUS)

‘Grounds of [In]justice’ adresseert het ontstane wantrouwen van de Nederlandse samenleving in de politiek, waarbij in dit geval wordt verwezen naar de toeslagenaffaire. Studio KIWI ziet dat het noodzakelijk is om een herstelproces voor deze vertrouwensbreuk in gang te zetten. Niet alleen voor de directe slachtoffers, maar ook voor het werken aan oplossingen voor omvangrijke vraagstukken waarvoor een landelijke aanpak en draagvlak nodig is, zoals het adequaat aanpakken van de gevolgen van klimaatverandering. Als mogelijk startpunt voor herstel stelt Studio KIWI daarom voor om de belastingdienst op een andere manier te verweven met de samenleving en daarbij de eenentwintig belastingkantoren te herontwerpen. De jury waardeerde deze gelaagde aanpak, waarin sociale vraagstukken zijn verbonden met de fysieke gebouwen om zo het genezingsproces te zoeken in zowel de materiële laag als de systeemverandering. Daarbij prees de jury de artistieke kwaliteit en de getoonde verbeeldingskracht van de inzending in beeld en het ruimtelijk statement. Hoe kunnen de beschreven sites onderdeel worden van het genezingsproces voorbij het inzetten van de plek als ruimte voor bezinning, maar als ruimtelijke interventie die op een actieve manier het vertrouwen in de fiscale dienst kan versterken?

Dividual: Andrea Bit (1992, medeoprichter Dividual en werkzaam bij MLA+) en Maciej Wiczorkowski (1990, medeoprichter Dividual en werkzaam bij KCAP)

‘Colonies of Benevolence’ focust op koloniën in eigen land, waarbij er wordt gekeken naar de ontstaansgeschiedenis en de huidige situatie van Veenhuizen. Deze complexe geschiedenis bevat een interessante reflectie op de relatie tussen arbeid en natuur, en toont tegelijkertijd dat genezing niet altijd een onschuldig proces hoeft te zijn. De jury prijst de analytische premisse die in de inzending uiteen wordt gezet en de wijze waarop dit leidt tot de gekozen site. Deze bevat voor haar verschillende interessante spanningsvelden, wat relevant is om dit vanuit de hedendaagse vraagstukken te analyseren. Daarnaast toont het ruimtelijke statement een artistieke precisie die wordt doorgevoerd in de bijbehorende tekst, waarin het Nederlandse kolonialisme, het ontstaan van de Nederlandse welvaart en een lofzang voor onproductiviteit met elkaar wordt verweven. Hoe kan de historische waarde van deze plek leiden tot een actieve genezingsmethodiek voor de huidige tijd?

De jury voor de Prix de Rome 2022 Architectuur bestaat uit:

- Afaina de Jong (oprichter en directeur AFARAI)
- Alessandra Covini (medeoprichter en mededirecteur Studio Ossidiana, winnaar van Prix de Rome 2018)
- Carson Chan (directeur Emilio Ambasz Institute bij MoMA)
- Dirk Sijmons (oprichter H+N+S Landschapsarchitecten)
- Jan Jongert (oprichtend partner Superuse Studios)
- Syb Groeneveld (directeur-bestuurder Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, technisch voorzitter)